

TÄNAVARUUMI KAVANDAMINE



Koolinoorte arhitektuurikonkurss 2016

„Minu unistuste kodutänav“

Hea juhendaja ja õpetaja!

Meil on hea meel kutsuda kõiki kooliõpilasi osalema juba kolmandat aastat toimuvale üle-eestilisele koolinoorte arhitektuurikonkursile. 2014. a esmakordselt toimunud konkursi teema oli "Unistuste koolimaja" ja 2015. a konkursi oma "Minu unistuste koolihoov". Sel sügisel laiendame konkurssi kooliruumist kaugemale ning kutsume noori kaasa mõtlema, milline oleks üks hea, lapsesõbralik ja inimkeskne tänavaruum. Nii oleme valinud konkursi teemaks "Minu unistuste kodutänav".

Kutsume lapsi arutlema ja kaasa mõtlema hea avaliku ruumi eelduste üle. Millistele tegevustele ja liikumisviisidele võiks ühe mõnusa tänavaruumi kavandada? Kuidas mõjutab meie käitumist erinevate hoonete ja rajatiste skaala, samuti liiklusvahendite liikumiskiirus? Soovitame mõelda nii lapse kooliteele, kuid samuti sellele, kuidas ja mil määral veedavad õpilased aega tänavail koolivälisel ajal. Milline ruum meelitab lapsi õue liikuma ja mängima?

Palume õpilastel visualiseerida enda nägemus parimast võimalikust tänavaruumist, mõeldes sh erinevatele aspektidele nagu liikumisviisid, avaliku ruumi sotsiaalsus, haljastus, disain, valgustus, helid linnaruumis. Kindlasti palume eraldi tähelepanu pöörata hooajalisusele. Kuidas muutub ruum rasketes ilmastikuoludes? Milliseid tegevusi saab harrastada lumiste ilmadega? Kuidas tulla toime suurema koguse sademetega? Eelkõige palume lastel visandada ja kirjutada, milliseid tegevusi just nemad avalikus ruumis ja linnatänavatel teha soovivad.

Käesolevas juhendis on toodud näited detailidest, millele võiks linnaruumi kavandamisel tähelepanu pöörata. Materjali võib kasutada nii ettevalmistuseks konkursist osavõtul kui ka üldisemalt linnaruumi kavandamise käsitlemiseks koolitundides.

Soovime põnevat koolitundi ja edu konkursil osalemisel!

1. Tänavaruumi kavandamine

Selleks, et sünniks üks hea ja mõnus tänavaruum, on vaja erinevate spetsialistide koostööd. Nii panustavad tänava kujundamisse planeerijad, insenerid, maastikuarhitektid, liikuvusspetsialistid. Olulise keskkonnamõjuga avaliku ruumi planeerimisprotsessi on hea tava kaasata ka ümberkaudsed elanikud.

Tänavaruumi kavandamisel palume esmalt mõelda, kes antud ruumis liiguvad ja kes milliseid tegevusi ruumis teevad. Oluline on pöörata tähelepanu sellele, et kõikide liikumisviiside kasutajad, nii jalakäijad, jalgrattaga sõitjad kui auto- ja ühistranspordijuhid, mahuksid võrdselt ruumis liikuma. Avalik ruum peaks olema meeldiv ja kutsuv nii noortele kui vanadele, võimaldades erinevaid kohtumisi, märkamisi ja kogemusi. Nii võiks tänavaruum ühtlasi pakkuda sujuvat liikumiskogemust, puhkekohti, mängulisust, esteetilisilmailu, turvalisust. Loomulikult ootame mõtteid, ettepanekuid ja unistusi selle kohta, milliseid tegevusi lapsed ise tänavaruumis teha soovivad ning milline oleks üks tõeliselt tore ja lapsesõbralik linnatänav.

2. Jagatud ruum

Üks võimalus on lähtuda tänavaruumi kavandamisel jagatud ruumi kontseptist, mille eesmärk on liiklusmärkide ja -tähiste minimaalse kasutusega vähendada jalakäijate ja teiste liikumisviiside kasutajate eraldatust.

Jagatud ruumi ideed tutvustas esmalt Hollandi liikuvusinsener Hans Monderman. Tänavapildist on eemaldatud tavapärased liiklust reguleerivad vahendid nagu valgusfoorid, liiklusmärgid, „lamavad politseinikud“ ning liikumiskiirus kujuneb eneseregulatsiooni teel. Ühele tasapinnale on toodud nii jalakäijad, kergliiklusvahendite kasutajad kui mootorsõidukid. Viimastele tagatakse ligipääs, kuid liigeldes peavad nende juhid arvestama kohalike sotsiaalsete ja sellest tulenevate liikumisharjumistega. Jagatud ruumi puhul on disainiga võrdväärse tähtsusega protsess, kuidas ruumi disaini lõpplahenduseni jõutakse. Nt kaasatakse linnaruumi kujundamisel otsustusprotsessi ka kohalik kogukond.

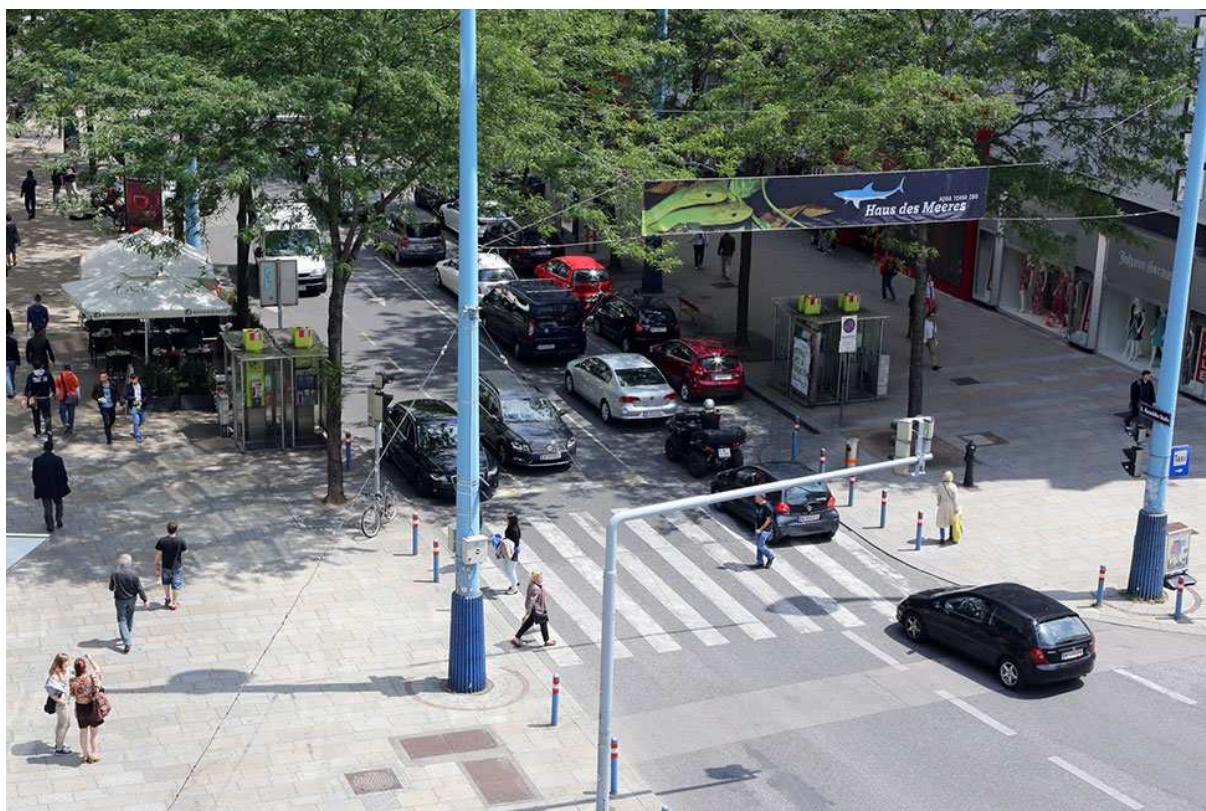
Vaata ka juuresolevaid videoid:

- <https://www.youtube.com/watch?v=3Wte5-gCDQ>
- https://www.youtube.com/watch?v=bpn_6uTHFEw
- <https://www.youtube.com/watch?v=8Nof1AbyETI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=zpHlj5j7nyY>

3. Mariahilfstrasse – Viin

Mariahilfstrasse, asukohaga Austria pealinnas Viinis, oli aastakümneid peamiselt autoga liiklejatele suunatud kaubandustänav, kus jalakäijatele oli vähe tähelepanu pööratud. Mürarikas ja suure õhusaastatusega tee sooviti muuta kvaliteetseks ruumiks nii kohalikele elanikele, linna külalistele kui ka kohalikele ettevõtjatele, mistõttu jagati tee kaheks osaks. Peamine neist muudeti jalakäijate alaks ning ülejäänud ruumis kehtestati jagatud ruumi põhimõtted. Alates 2014. a. algasid linna poolt korraldatud projektivõistluse võitnud Hollandi maastikuarhitektuuri- ja linnadisainibüroo Bureau B+B juhtimisel tänava ümberehitused, mis lõppesid 2015. a. Muudatused viidi ellu dialoogis tulevaste ruumikasutajatega.

Tänavapind muudeti ühetasandiliseks ja ruumis liikujate suunamiseks kasutati mh punastest kattekividest tähiseid. Eemaldati erinevad liiklusemärgid ja foorid. Paigaldati tänavamööbel ja lisati detailid, mis võimaldavad erinevaid kohtumisi ja koostegemisi.



Enne ...

© Municipality of Vienna; http://www.landezine.com/index.php/2014/11/mariahilferstrasse-by-bureau-bb/mariahilferstrasse-by-bureau_bplusb-14-before/



Pärast..

<https://www.archined.nl/projecten/item/europas-langste-shared-space-wenen>



Bureau B + B; <http://www.landezine.com/index.php/2014/11/mariahilferstrasse-by-bureau-bb/>

4. Superkilen – Kopenhaagen

Superkilen on Kopenhaagenis, Nørrebro piirkonnas asuv jalakäijatele ja kergliiklejatele suunatud park/mänguväljak, mis arvestab ühelt poolt kohaliku etnilist mitmekesisust, erinevaid liikumisviise ja on ühtlasi ka väga mänguline. Superkilen valmis Bjarke Ingelsi ja arhitektuuribüroo BIG juhtimisel 2012 a. ning saavutas 2013 a. ühtlasi RedDot parima disaini auhinna Best of the Best 2013.

Nørrebro on väga multikultuurne elanikkond, nimelt on seal hetkel kodu leidnud ca 62 erineva rahvuse esindajad. Superkilenit kavandades on lähtutud rahvuslikust mitmekesisusest, andes erinevate sümbolite ja elementide kaudu edasi linnalikke narratiive. Ruum on jagatud kolmeks, Punane väljak, Roheline park ja Must turg, toimides vastavalt spordialana, roheline laste mänguväljakuna ja ühiskondliku piknikualana. Näiteks on tänavale, elumajade kõrvale paigaldatud mitmed grillimiskohad ja tekitatud seeläbi võimalus igapäevaselt nii oma pere kui ka naabritega väliruumis einestada. Läbivalt on kasutatud väga julgeid värve, samuti erinevaid pinnakattematerjale (kummi, asfalt, muruplatsid). Läbi ruumilise mitmekesisuse on tekitatud meeldiv, põnev ja sobiv ruum nii taanlastele, piirkonna teisest etnosest elanikele kui ka linna külalistele.



<http://red-dot-21.com/design/superkilen/>



<https://florafocus.wordpress.com/2013/02/09/revitalization-of-kopenhagen-neighborhood-with-landscape-design/>



<https://blog.inpolis.com/2013/08/26/superkilen-putting-an-urbanistic-soul-into-copenhagens-problem-child/>

5. Lund – Rootsi

Lundis on keskväljak ja sealsed kaubandustänavad kujundatud jagatud ruumi põhimõttel. Ühele tasapinnale mahuvad nii jalakäijad, jalgratturid, välikohvikutes istujad, tänavakauplejad kui ka autojuhid. Soovitame nendel piltidel jälgida pinnakatet, selle erinevusi ning võimalust erinevaid mustreid kasutades mõtteline liikumisreeglistik tekitada.



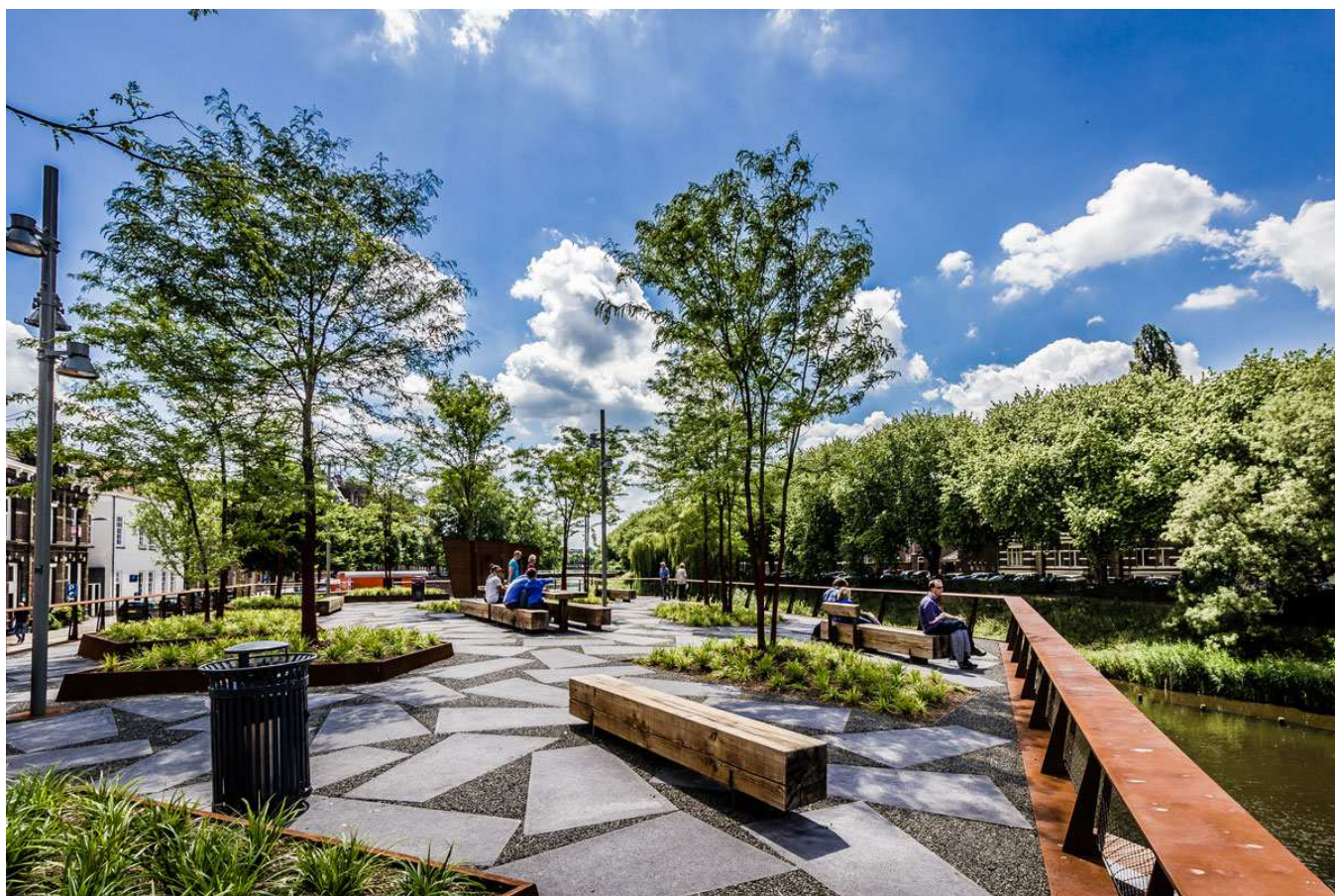
Lund; <http://www.architecturenorway.no/stories/people-stories/hamiltonbaillie-11/>



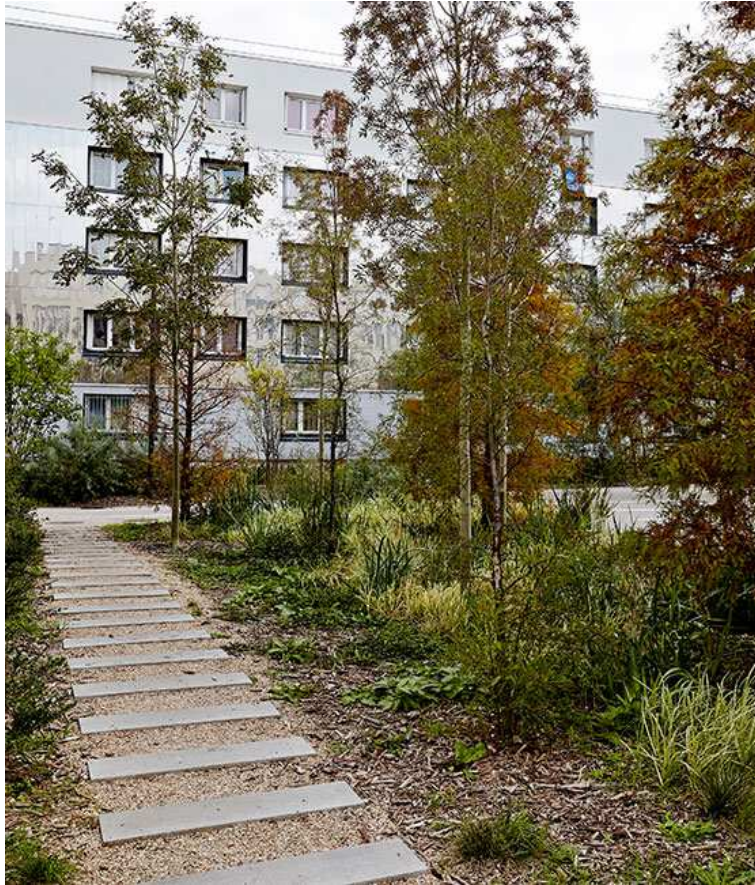
Stortorget, Lund; <http://www.rgu.ac.uk/future-students/study-abroad/outgoing-students/where-can-you-go/country-by-country/lund-universitet/>

6. Haljastus

Haljastus, sh lilled, puud, vertikaalhaljastus, murukatused, linnaaiad, on oluline mitmest seisukohast. Nii pakub see esteetiliselt naudingut, aitab vähendada heitgaasidest tekkivat õhusaastet ja on ühtlasi mürabarjääriks. Samuti toimib haljastus linnakeskkonnas rohekoridorina erinevatele linnu- ja loomaliikidele ja putukatele. Linnalooduse ja – haljastuse teemat võib konkursitöö valmistamisega paralleelselt käsitleda ka loodusõpetuse tunnis. Pelgalt muruplatsidest linnaruumis ei piisa, vaid oluline on ka liigiline mitmekesisus, samuti haljastusest saadav esteetiline kogemus.



<http://www.landezine.com/index.php/2015/10/rooftop-park-bulwark-sint-jan-by-oslo/>



http://www.landezine.com/index.php/2015/02/a-changing-neighbourhood-by-espace-libre/val_fourre-gauguin_millet_3/



http://www.landezine.com/index.php/2015/02/a-changing-neighbourhood-by-espace-libre/val_fourre-gauguin_millet_5/

Üks kõnekamaid näiteid vertikaalhaljastusest on Caixa Form asukohga Madridis. Kliimaaliselt on seal muidugi püsihaljastuseks paremad tingimused kui Eestis ning taimed seetõttu lopsakadmad. Samas õnnestub ka meil katsetada vertikaalhaljastusega kasutades hooajalisi taimi.



<http://www.b-stylemagazine.com/en/caixaforum-madrid-vertical-garden-spanish-capital/>



Helsinki, Soome; <http://www.cityofsound.com/blog/strategic-design/page/2/>

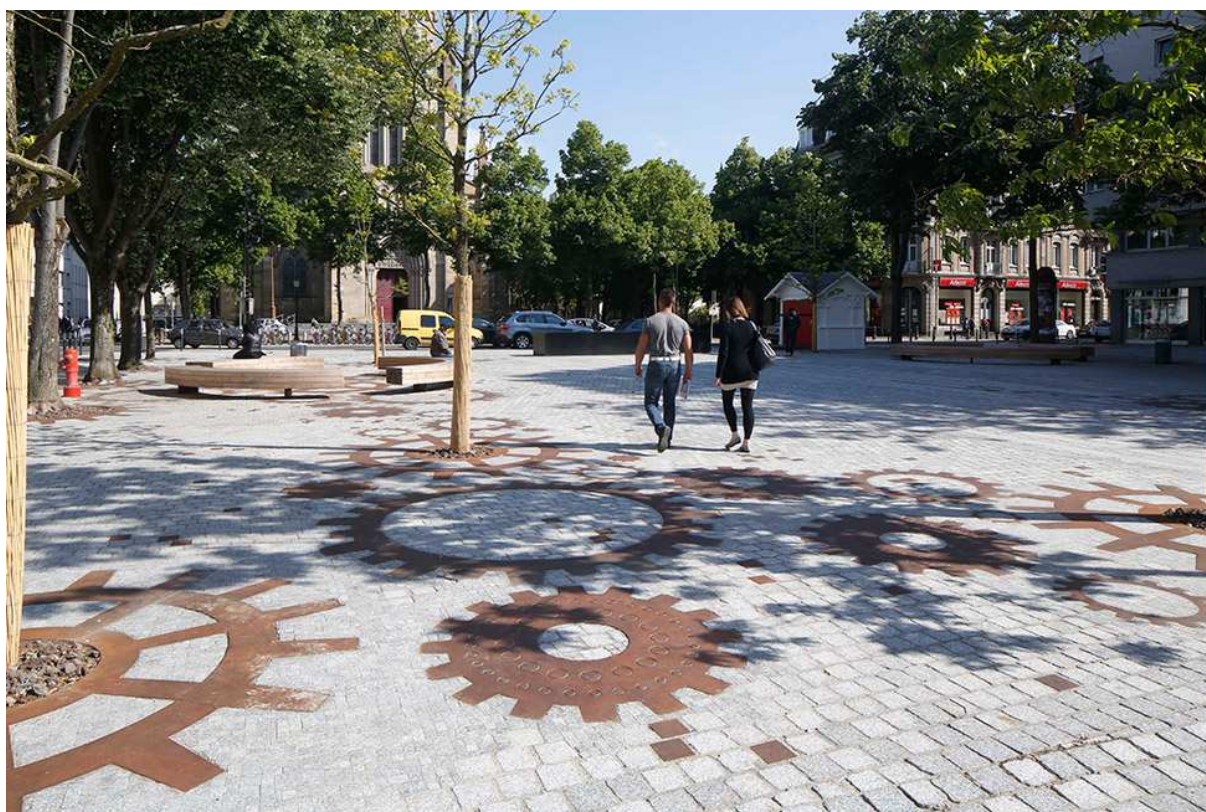
7. Tänavakujunduslikud elemendid linnaruumis

Järgnevalt on toodud valik näidetest erinevate linnakujunduslike elementide kohta. Iga slaidi juures on lühike tekst juuresoleva elemendi kohta ning sellest, kuidas see võiks sobituda ja seostuda tänavaruumiga.

Iga elemendi kohta on toodud mõned küsimused teema arutamiseks klassis.

Õpilastel võib paluda tunniks eelnevalt valmistuda, jalutades enda kodu- ja kooliümbruses ning leides selle käigus erinevad tähelepanuväärsemaid ja vahvamaid elemente ning mõelda, kuidas selle olemasolu või puudumine olemasolevat ruumi mõjutab.

Juuresoleval pildil on ruumi ilmestamiseks kasutatud iseloomulikke poolkaarjaid heledast puidust pinke. Pinnakattele on lisatud metallist hammasrattad, mis tähistavad rooliratast kui kohaliku linna sümbolit.



Place de la Paix, Ville de Mulhouse, Prantsusmaa; <http://www.landezine.com/index.php/2014/09/place-de-la-paix-by-mutabilis-paysage-urbanisme/>

Alati ei pea ruumikujunduses taga ajama sümmeetrilisust ja korrapära. Allolevatel piltidel on näha, et väike kaootilisus võib olla päris võluv.



Piazza Nember, Lido di Jesole, Itaalia; http://www.landezine.com/index.php/2013/03/piazza-nember-by-stradivarie-associated-architects/piazza_nember_by_stradivarie_associated_architects-05/



Piazza Nembrt, Lido di Jesolo, Itaalia; http://www.landezine.com/index.php/2013/03/piazza-nember-by-stradivarie-associated-architects/piazza_nember_by_stradivarie_associated_architects-06/

8. Tänavamööbel

Tänavamööbli kujundus, oskuslik kasutamine ja paigutus on üks lihtsamaid viise linnaruumi elavdamiseks. Tänavamööbli hulka kuuluvad mh pingid, prügikastid, valgustus, bussipeatused, reklaam- ja infotahvlid, lillekastid jne. Tänavamööblit kavandades pöörake mh tähelepanu materjalikasutusele (tehis- või looduslikud), kasutajasõbralikkusele, ilmastikukindlusele, disainile.

Tänavainventari hulka kuuluvad ka pingpongi lauad, mis kutsuvad möödujaid mängulisusele ning elavdavad seeläbi linnaruumi. Sageli polegi linnaruumi mitmekesistamiseks vaja teha kardinaalseid muudatusi. Vahel piisab vaid mõne elemendi lisamisest, et tekitada ruumile põnev kasutus ning meelitada inimesi pikemalt ühes paigas viibima.

9. Pingid

Siinkohal on näha, et ka lihtsatest pingikestest on võimalik kujundada mõnus ja omanäoline ruum.



<https://www.architonic.com/en/product/nola-city-bench/1054880>



<http://www.dezeen.com/2010/01/08/urban-adapter-by-rocker-lange-architects/>



https://artandculturetwo.files.wordpress.com/2008/10/440450215_d4a4f7b824.jpg

10. Valgustus

Valgustus on linnaruumis väga olulisel kohal. Seda nii turvalisuse, parema nähtavuse kui ka hubasuse tekitajana. Alles hiljuti on hakatud korraldama valgusinstallatsioone ja erinevaid valgusmänge linnaruumis, andes seeläbi kohale teistsuguse ilme. Valgustuse puhul soovitame õpilastega arutada, kui palju valgust me linnaruumis vajame? Kas kõikidele on nt öine valgus meelepärane, vajalik ja kasulik või on see kohati liigne energia raiskamine, olles mh ööpäevase rütmi häirijaks ka linnalindudele ja -loomadele? Lähiajal on Tartus toimumas festival Tartu Valgus, mis keskendub peamiselt arhitektuursele valgusele; lähemalt: <http://tartuvalgus.ee/>



<http://www.ecofriend.com/20-eco-friendly-streetlights-that-show-us-the-green-way.html>



<https://www.pinterest.com/pin/364721269803356318/>



<https://www.pinterest.com/pin/470274386068695493/>



<https://www.pinterest.com/pin/139963500890860588/>

11. Bussipeatused

Bussipeatused toimivad linnaruumis kokkusaamiskohana ning väga tõenäoline on, et kohtate seal inimesi erinevast rahvusest, vanusegrupist, sotsiaalsest staatusest. Bussipeatusetes on sageli info ka ümbruskonnas toimuva kohta. Peatus võiks varju pakkuda tuulte, sademete või liiga tugeva päikese eest.



http://preview.turbosquid.com/Preview/2014/07/09_21_10_26/1.jpg622209a1-451e-455a-8282-1414c5564475Large.jpg



<http://darkerthanrol.foro-chile.net/t6-parada-de-buses>



<http://archidose.blogspot.com.ee/2012/08/todays-archidose-603.html>



<http://www.treehugger.com/sustainable-product-design/transit-stop-design-delivers-message-in-a-bottle.html>

Linnaruumis ning tänavatel on põnevaid paiku ja detaile veelgi. Ootamegi õpilaste tähelepanekuid ja mõtteid just nende meeli köitvast. Alati võib osundada ka probleemidele, mis hetkel väliruumis liikumist takistavad või seda vähendavad ning seejärel püüda leida koos sobiv lahendus.

12. Hooajalisus

Eesti kliimas tuleb avaliku ruumi planeerimisel alati lähtuda ka erinevatest aastaegadest. Arutlege, kas ja kuidas varieeruvad tegevused kevadel, suvel, sügisel ja talvel. Mõelge, millised materjalid peavad paremini vastu nii suvel, sügisvihmade käes kui talvel. Talvistes oludes vahelduvad sageli käre pakane ja sula, mis paraku kahjustavad nii linnamööblit kui ka teid. Vastupidavamate materjalide kasutuse kõrval soovitame lahendusena mõelda ka oskuslikule sademevee süsteemide kasutamisele.



<https://robinmazumder.com/2015/02/08/winter-mental-health-and-urbanism/>



<https://www.pinterest.com/pin/77476056064151112/>